

Тема 3

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОКУРОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- 3.1. Поняття правових засобів прокурорської діяльності. Їх система і класифікація.
- 3.2. Характеристика окремих правових засобів прокурорської діяльності.
- 3.3. Форма правових засобів прокурорської діяльності. Дії та акти прокурорської діяльності.

3.1. Поняття правових засобів прокурорської діяльності. Їх система і класифікація

Для виконання завдань і функцій прокурори наділені широкими повноваженнями, які дають їм можливість своєчасно виявляти й усувати порушення закону.

У спеціальній літературі ці повноваження отримали розроблену теорією прокурорського права назву «правові засоби прокурорської діяльності».

Правові засоби прокурорської діяльності – закріплені в законодавстві дії та правові акти прокурорських працівників, спрямовані на реалізацію ними завдань і функцій прокуратури. Іншими словами, це інструментарій прокурорської діяльності, без якого вона не мала би сенсу.

Всі правові засоби прокурорської діяльності можна поділити на дві групи: «засоби прокурорського реагування» та «акти прокурорського реагування», які хоча і взаємопов'язані, але не тотожні.

Засоби прокурорського реагування на порушення закону визначаються повноваженнями прокурора щодо їх виявлення та усунення і становлять собою передбачені законодавством і здійснювані у встановленому порядку дії з виявлення та усунення виявлених порушень закону, а також причин та умов, що їм сприяли, і притягнення винних до відповідальності.

Акти прокурорського реагування – це передбачені законом, складені в певній письмовій формі документи юрис-

дикційного характеру, які відповідають вимогам законності, обґрунтованості та мотивованості, що застосовуються вказаними в законі посадовими особами органів прокуратури та за допомогою яких реалізуються нормативно закріплені правові засоби реагування прокурора в процесі реалізації своїх повноважень.

Акти прокурорського реагування мають бути законними, обґрунтованими і мотивованими.

Законність акта означає, що він винесений у точній відповідності з положеннями закону, що стосуються порядку його винесення. До таких положень належать норми щодо: компетенції прокурора; суб'єкта, до якого звернений акт; реквізитів документа і його змісту.

Обґрунтованість акта означає відповідність вимог, що в ньому містяться, встановленим під час перевірок обставинам. Законність акта передбачає його обґрунтованість. Тимчасом акт може бути обґрунтованим, але незаконним, якщо, наприклад, винесений не уповноваженим прокурорським працівником.

Мотивованість акта означає письмовий виклад у ньому підстав його внесення та підтвердження висловлених вимог конкретними обставинами. Обґрунтованість і мотивованість взаємопов'язані, але не збіжні поняття. Приміром, акт може бути обґрунтованим, але не мотивованим. Трапляється і протилежна ситуація: акт мотивований, але не обґрунтований, у разі якщо мотивування створене штучно і не відповідає наявним обставинам.

До вимог до актів прокурорського реагування відносять також *своєчасність, оперативність, комплексність, завершеність*.

Акту прокурорського реагування притаманна низка ознак:

1. Акти прокурорського реагування завжди виражаються в письмовій формі, по суті будучи документальним виразом встановлених законом правових засобів реагування прокурора на порушення законності.

2. Винесення акта реагування – одноосібне рішення посадових осіб прокуратури уповноважених законом на використання правових засобів реагування (навіть у тих випадках, коли прийняття акта передувало його колективне обговорення).

3. Акт прокурорського реагування є обов'язковим до виконання, оскільки зобов'язує інший орган або посадову особу реагувати на нього встановленим законом способом. У разі недотримання законних вимог прокурора особа, щодо якої винесено акт прокурорського реагування, притягується до відповідальності.

4. Акт прокурорського реагування слугує юридичним фактом, спрямованим на виникнення, зміну або припинення певних правовідносин. Акт прокурорського реагування зобов'язує інший орган, посадову особу реагувати на нього встановленим законом чином: розглянути його, вжити належних заходів і повідомити прокурору, який його вніс.

5. Акти прокурора – документи юрисдикційного характеру, тож мусять мати відповідну структуру, передбачену законодавством або вироблену практикою.

Система правових засобів прокурорської діяльності – доволі об'ємна і різноаспектна. Щоб краще зрозуміти суть, особливості, місце в системі, правові засоби прокурорської діяльності як у науці, так і на практиці розрізняють за декількома класифікаційними рубриками. Традиційно правові засоби розрізняють за трьома критеріями.

1. За метою або спрямованістю прокурорської діяльності:

- ті, за допомогою яких виявляються порушення законів;
- правові засоби, спрямовані на усунення порушень законів;
- правові засоби, спрямовані на притягнення порушників законів до юридичної відповідальності;
- ті, які мають на меті забезпечення відшкодування матеріальних збитків, заподіяних правопорушенням;
- ті, що спрямовані на попередження правопорушень.

2. За характером дії:

- зобов'язальні;
- зупиняючі;
- розпорядчі.

3. За формою вираження (прояву):

- правові засоби – дії прокурора та інших прокурорських працівників;

– правові засоби – правові акти прокурора та інших прокурорських працівників.

Окрім цього, правові засоби прокурорської діяльності можна поділяти і за іншими підставами.

1. За суб'єктом застосування:

– ті, що застосовуються винятково керівником прокуратури (його заступниками) або за його підписом чи вказівкою;

– ті, що можуть застосовуватися самостійно й іншими прокурорськими працівниками.

2. За способом реалізації:

– ті, що реалізуються (тобто доводяться до логічного завершення) безпосередньо керівником прокуратури чи прокурорськими працівниками;

– ті, що безпосередньо після прокурорського реагування реалізуються іншими уповноваженими органами чи посадовими особами.

3.2. Характеристика окремих правових засобів прокурорської діяльності

Розглянемо детальніше окремі види правових засобів прокурорського реагування.

1. Правові засоби, спрямовані на виявлення порушень законів.

Перша група повноважень реалізується в ході здійснення прокурором функції представництва інтересів держави. Зокрема, прокурор з метою виявлення порушень законів має право:

1) витребувати за письмовим запитом, ознайомлюватися та безоплатно отримувати копії документів і матеріалів органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ і організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, що знаходяться у цих суб'єктів, у порядку, визначеному законом (п. 1 ч. 4 ст. 23 Закону).

Письмовий запит прокурора повинен містити такі реквізити: найменування органу або посадової особи, до якої звертається прокурор; найменування документа, матеріал,

інформацію, що надсилається до прокурора, зміст дій, які можуть бути вчинені, короткий виклад підстав представництва, вимогу про надання необхідної інформації, документів, матеріалів про проведення перевірок, строк виконання запиту, посаду, класний чин прокурора (за його наявності);

2) отримувати від посадових та службових осіб органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових частин, державних та комунальних підприємств, установ та організацій, органів Пенсійного фонду України та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування усні або письмові пояснення. Отримання пояснень від інших осіб можливе виключно за їхньою згодою (п. 2 ч. 4 ст. 23 Закону).

Виходячи зі законодавчого формулювання цієї норми, прокурори із моменту набрання чинності цього положення позбавлені права відбирати пояснення у громадян та посадових осіб юридичних осіб приватного права без їхньої згоди. Вважаємо, що така норма справить позитивний вплив на взаємовідносини прокуратури із громадянами та сферою приватного бізнесу, знівелювавши у свідомості громадян уособлення прокуратури як карального органу;

3) знайомитися з матеріалами виконавчого провадження щодо виконання судових рішень у кримінальних справах, робити з них виписки, знімати копії та в установленому законом порядку оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця;

4) звертатися до суду з позовом (заявою) у визначених законом випадках;

5) брати участь: у підготовчому засіданні; у судовому розгляді; у розгляді справи в суді апеляційної, касаційної інстанції.

Наступна група повноважень, спрямованих на виявлення порушень закону, реалізується прокурором в ході нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Варто зауважити, що такий вид нагляду об'єднаний із наглядом за додержанням законодавства про адміністративні правопорушення, який раніше охоплювався

предметом функції нагляду за додержанням та застосуванням законів.

Фактично більшість повноважень, передбачених ст. 26 Закону, успішно реалізовувалась та була законодавчо закріплена. Однак зі зміною концепції прокурорського нагляду порядок реалізації деяких повноважень викликає низку запитань. Зокрема, за п. 3 ч. 1 ст. 26 Закону, прокурор має право перевіряти законність наказів, розпоряджень, інших актів відповідних органів і установ та в разі невідповідності законодавству вимагати від посадових чи службових осіб їх скасування та усунення порушень закону, до яких вони призвели, а також скасовувати незаконні акти індивідуальної дії. На перший погляд, таке повноваження видається цілком логічним та спрямованим на усунення виявлених порушень, проте яким правовим актом прокурор буде реалізовувати це повноваження, законодавець не передбачив. Проблемним також видається законодавче формулювання заданого повноваження через сполучник «та», оскільки таке формулювання встановлює вимогу комплексності до документа прокурорського реагування, який повинен бути спрямований на скасування акта та усунення порушень закону, до яких він призвів, що з наявним інструментарієм прокурорського нагляду є дуже проблематично, оскільки жоден зі закріплених у Законі та КВК України актів прокурорського реагування не відповідає таким вимогам до комплексності, а отже, це повноваження навряд чи зможе бути реалізованим у практичній діяльності.

Ще одним повноваженням є право прокурора у будь-який час за посвідченням, що підтверджує займану посаду, відвідувати місця тримання затриманих, попереднього ув'язнення, установи, в яких засуджені відбувають покарання, установи, де перебувають особи, щодо яких застосовано примусові заходи медичного або виховного характеру, та будь-які інші місця, до яких доставлено осіб з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення чи в яких особи примусово тримаються згідно з судовим рішенням або рішенням адміністративного органу (п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону).

Також прокурор має право опитувати осіб, які перебувають у місцях несвободи, з метою отримання інформації

про умови їх тримання та поведження з ними, ознайомлюватися з документами, на підставі яких ці особи тримаються в таких місцях, засуджені або до них застосовано заходи примусового характеру і знайомитися з матеріалами, отримувати їх копії, перевіряти законність наказів, розпоряджень, інших актів відповідних органів і установ та в разі невідповідності законодавству вимагати від посадових чи службових осіб їх скасування та усунення порушень закону, до яких вони призвели, а також скасовувати незаконні акти індивідуальної дії.

Наступним проблемним, як видається, повноваженням у цій сфері є право прокурора вимагати усунення порушень та причин і умов, що їм сприяли, притягнення винних до передбаченої законом відповідальності. Адже в ході реалізації цього повноваження виникають проблеми аналогічного характеру, як і з попереднім повноваженням. Правового акту прокурорського реагування, яким можна вимагати усунення причин і умов, що сприяли порушенням, а також притягати винних до відповідальності, у законодавстві не передбачено. І хоча у методичних рекомендаціях Генеральної прокуратури України неодноразово вказувалось, що в письмовій вказівці може ставитися питання про притягнення до дисциплінарної відповідальності винних службових осіб, з таким підходом важко погодитись. Вважаємо, що таке положення не відповідає правовій природі вказівки прокурора, яка має на меті усунення порушень організаційного та розпорядчого характеру. Вказівки прокурора – це захід реагування на виявлені порушення законодавства про порядок та умови відбування покарання. Вказівки можуть даватися прокурором в письмовій або усній формі. Як правило, вони даються з метою негайного усунення порушень законів. Письмові вказівки можуть бути оформлені окремим документом - вказівкою про усунення виявленого факту порушення закону, або зазначені в довідці перевірки місць відбування покарання. Усні вказівки зазвичай прокурор дає у зв'язку з виявленням незначних одиничних порушень, які негайно виконуються, і порушення таким чином усувається. Відповідно до ч. 2 ст. 22 КВК України, письмові вказівки прокурора щодо додержання встановлених законодавством порядку і умов тримання осіб, а також письмові вказівки прокурора, надані іншим органам, які виконують

судові рішення у кримінальних справах, є обов'язковими і підлягають негайному виконанню.

Що стосується причин та умов, які сприяли вчиненню порушення, то включення їх до предмета прокурорського нагляду хоча і видається виправданим в сучасних умовах, однак викликає певний дисонанс з правовим регулюванням інших галузей нагляду. Причини та умови виступали обов'язковим елементом предмета доказування у кримінальному процесі та предметом прокурорського нагляду за досудовим розслідуванням за КПК України 1960 року та оперативно-розшуковою діяльністю за Законом України «Про прокуратуру» 1991 року. Прийняття нових КПК України та Закону України «Про прокуратуру» виключило причини та умови із правового регулювання кримінально-процесуальних відносин, з огляду на це видається нелогічним залишення цього питання у сфері регулювання кримінально-виконавчого права. В зв'язку з цим, вважаємо, буде логічним виключити зі Закону України «Про прокуратуру» право прокурора вимагати усунення порушень та причин і умов з метою уніфікації норм різних галузей права.

Прокурор наділяється правом вимагати від керівників органів вищого рівня проведення перевірок підпорядкованих і підконтрольних органів та установ попереднього ув'язнення, виконання покарань, застосування заходів примусового характеру та перевірок інших місць, в яких особи примусово тримаються згідно з судовим рішенням або рішенням адміністративного органу.

Перелічені правові засоби (оскільки всі закріплені в нормативно-правових актах) прокурорської діяльності названого спрямування можуть бути застосовані як особисто прокурором, так і іншими прокурорськими працівниками або за вказівкою прокурора, або інколи, коли це в їхній компетенції, і за власною ініціативою в рамках наглядової діяльності.

2. Правові засоби, спрямовані на усунення порушень законів.

Застосовуючи ці засоби, прокурор:

1) скасовує незаконні й необґрунтовані постанови слідчих (ч. 2 п. 7 ст. 36 КПК).

Це повноваження впливає з принципу єдності і централізації організації і діяльності органів прокуратури. Забезпечуючи процесуальне керівництво досудовим розслідуванням,

прокурори керуються встановленою ієрархією відомчих рівнів органів прокуратури, слідчих органів і оперативних підрозділів при поширенні компетенції на об'єкти нагляду прокурорів нижчого рівня. Вважаємо, що про скасування постанови слідчого, яка, на його думку, винесена з порушеннями закону, прокурор мусить виносити свою постанову, яка повинна відповідати загальним правилам, зазначеним у ст. 110 КПК України. В постанові про скасування обов'язково мають зазначатись підстави для скасування, а також варто вказувати шляхи усунення допущених порушень;

2) вносить апеляційну, касаційну скаргу і заяви про перегляд судового рішення (п. 20 ч. 2 ст. 36, ст. 393, ч. 1 ст. 425, ч. 1 ст. 446 КПК);

3) вносить апеляційну скаргу на рішення суду про притягнення особи до адміністративної відповідальності (ч. 1 ст. 287 КУпАП) у випадку, коли прокурор здійснює нагляд за дотриманням законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення шляхом реалізації повноважень щодо нагляду за дотриманням законів при застосуванні заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. Прокурором може бути внесено скаргу на постанову у справі про адміністративне правопорушення упродовж десяти днів з дня винесення постанови.

Наступним засобом прокурорського реагування на порушення закону є прийняття прокурором рішення про негайне звільнення особи, яка незаконно перебуває у місці тримання затриманих, попереднього ув'язнення, обмеження чи позбавлення волі, установі для виконання заходів примусового характеру, іншому місці, в якому особа примусово тримається згідно з судовим рішенням або рішенням адміністративного органу.

Незаконним вважається перебування у зазначених установах осіб: без належних документів; осіб, які підлягали звільненню у зв'язку з закінченням строку затримання чи перебування під вартою на досудовому розслідуванні; відбуття строку покарання; наявності акта про помилування; наявності постанови або ухвали судових інстанцій про умовно-дострокове звільнення; в інших випадках, передбачених ст. 152 КВК України.

Таке повноваження оформляється постановою прокурора про негайне звільнення особи із місць обмеження волі, яка є обов'язковою для виконання.

3. Правові засоби, спрямовані на притягнення порушників законів до юридичної відповідальності.

Зокрема, прокурор:

1) заявляє клопотання про зміну обвинувачення в суді або висунення додаткового обвинувачення (ст. 338–339 КПК);

2) складає протокол про адміністративне правопорушення. Відповідно до п. 11 ст. 255 КУпАП, прокурор складає протокол про здійснення корупційного діяння або іншого правопорушення, пов'язаного з корупцією (ст. 172⁴–172²⁰, 185⁴, 185⁸, 185¹¹ КУпАП), з дотриманням вимог, передбачених ст. 256 Кодексу України про адміністративне правопорушення, що направляється на розгляд у суд;

3) приймає рішення щодо заяви або повідомлення про кримінальне правопорушення не пізніше 24-годинного строку про внесення відомостей щодо нього до ЄДРДР. Це повноваження прокурора в умовах реформування прокуратури мусить виступати основним інструментом, спрямованим на притягнення осіб до відповідальності, оскільки діяльність прокурора поза сферою кримінального судочинства повинна здійснюватись лише у виняткових випадках. Основна ж увага прокурора має бути зосереджена на процесуальному керівництві розслідуванням кримінальних правопорушень та підтриманні державного обвинувачення в суді;

4) готує (ст. 58 Закону України «Про Вищу раду правосуддя») Подання про надання згоди на затримання судді, утримання його під вартою чи арештом вноситься на розгляд Вищої ради правосуддя Генеральним прокурором або його заступником. Подання про надання згоди на затримання, утримання під вартою чи арешт судді повинно відповідати вимогам, встановленим Кримінальним процесуальним кодексом України, при цьому щодо кожного виду запобіжного заходу подається окреме подання. Подання має бути вмотивованим, містити конкретні факти і докази, що підтверджують вчинення суддею суспільно небезпечного діяння, визначеного Кримінальним кодексом України, обґрунтування необхідності такого затримання (утримання).

Ще один випадок застосування подання передбачено Законом України «Про запобігання корупції». Так, з метою виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення або невиконанню вимог Закону в інший спосіб, за поданням прокурора рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації, в якому працює особа, яка вчинила таке правопорушення, проводиться службове розслідування в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України (ч. 3 ст. 65 Закону України «Про запобігання корупції»).

Крім того, такий правовий засіб передбачений ч. 1 ст. 539 КПК України, згідно з якою питання, що виникають під час та після виконання вироку, вирішуються судом за поданням прокурора.

4. Правові засоби, спрямовані на відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної правопорушеннями:

1) прокурор зобов'язаний роз'яснити особі порядок поновлення її порушених прав чи свобод та відшкодування завданої шкоди, у разі виникнення у громадянина права на відшкодування шкоди, завданої незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду (ст. 11 Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду»). Таке роз'яснення оформлюється письмовим повідомленням, яке вручається громадянину особисто або поштою, а копія долучається до матеріалів кримінального провадження;

2) згідно зі ст. 23 Закону і п. 12 ч. 2 ст. 36 КПК, прокурор пред'являє або підтримує цивільний позов в інтересах:

а) *громадян*, хоча це і суперечить Конституції України, але в цих випадках прокурор захищає загальні інтереси суспільства:

- відповідно до ч. 4 ст. 22 Закону України «Про психіатричну допомогу», судові справи щодо надання психіатричної допомоги в примусовому порядку розглядаються в присутності особи, щодо якої вирішується питання про надання їй такої допомоги, та з обов'язковою участю прокурора;

- право на звернення до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним має прокурор, якщо захисту потребують права та інтереси дитини, особи, яка визнана недієздатною, або особи, дієздатність якої обмежена (ст. 42 СК України);
- право на звернення до суду з позовом про позбавлення батьківських прав має прокурор (ст.ст. 165, 172 СК України);
- право на звернення до суду з позовом про скасування усиновлення чи визнання його недійсним має прокурор (ст. 240 СК України);

б) *держави* – у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу.

Крім того, нормативно-правові акти, рішення, видані (прийняті) з порушенням вимог Закону України «Про запобігання корупції», можуть бути визнані незаконними в судовому порядку за заявою прокурора (ст. 67 Закону України «Про запобігання корупції»).

5. Правові засоби, спрямовані на попередження правопорушень.

У широкому розумінні слова до таких засобів можна віднести всі перелічені вище засоби, оскільки таке попередження ґрунтується саме на них.

Водночас до спеціальних правових засобів названого спрямування доречно віднести:

1) погодження прокурором клопотань слідчого до слідчого судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій (ч. 2 п. 10 ст. 36 КПК);

2) затвердження прокурором підсумкових документів досудового розслідування;

3) санкціонування прокурором окремих заходів примусу. Санкція прокурора – це письмовий реквізит прокурора на постанові відповідної службової особи щодо підтвердження

прокурором правильності її дій. При цьому прокурор має право санкціонувати:

- тримання ув'язнених в одиночних камерах місць попереднього ув'язнення (ст. 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення»);
- передачу в дохід держави грошей, цінних речей, одержаних шляхом обману під час перебування в місцях попереднього ув'язнення або джерело одержання яких не встановлено (ст. 7 Закону України «Про попереднє ув'язнення»);
- поміщення в карцер осіб, які злісно порушують вимоги режиму, зокрема не дотримуються встановлених правил внутрішнього розпорядку, не виконують вимоги адміністрації ІТТ, принижують гідність працівників поліції, протидіють виконанню ними своїх обов'язків, завдають шкоди інвентарю, обладнанню та іншому майну спецустанови.

Отже, як бачимо, наведені вище правові засоби прокурорської діяльності доволі взаємопов'язані та взаємозалежні, і це впливає з того, що ними забезпечується комплексна прокурорська діяльність у всіх сферах.

3.3. Форма правових засобів прокурорської діяльності. Дії та акти прокурорської діяльності

Проаналізуємо правові засоби прокурорського реагування залежно від форми вираження, тобто від зовнішнього способу вияву реалізації завдань і функцій прокуратури.

За формою ці засоби поділяються, як уже зазначалося, на передбачені законодавством:

а) *дії*, тобто визначені законом повноваження прокурорів, інших прокурорських працівників для реалізації завдань і здійснення функцій прокуратури, які виконуються шляхом безпосередньої участі або втручання згаданих суб'єктів діяльності;

б) *акти*, тобто визначені законом письмові документовані рішення прокурорського реагування на виявлені факти порушень чинного законодавства або про потребу вчинення певних дій, чи дозвіл на їх виконання.

Усі дії прокурора (вимоги прокурора, участь у засіданнях, невідкладне прийняття прокурора, розгляд заяв, клопо-

тань і скарг, відвідування і перевірки, координація та узгодження спільної діяльності, вступ прокурора в розгляд відповідних справ у суді тощо) в кримінальному, цивільному та господарському судочинстві так чи інакше набувають належної процесуальної форми: підтримання державного обвинувачення, подання й підтримання позову; надання відповідних висновків; заявлення клопотань, судових скарг (апеляційних, касаційних тощо). У разі здійснення прокурорського нагляду за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах, застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян, також часто використовуються різновиди наведених вище відповідних дій, коли вони не вимагають письмового оформлення. Хоча, так чи інакше, прокурори свої дії документують.

До **правових актів прокурорської** діяльності, зокрема наглядової, відносять:

- постанови;
- позовні та іншого характеру судові заяви;
- письмові вказівки;
- письмові доручення;
- документальні погодження, затвердження та ін.

Більшість із наведених актів (письмових документів) законодавчо визначені і за формою, і за змістом. На інші є прямі вказівки в законі, однак зміст і їхня форма напрацьовані тільки в теорії та практиці прокурорської діяльності.

Постанова прокурора (статті 36, 110 КПК) у порядку кримінального провадження складається з:

- 1) вступної частини, яка повинна містити відомості про:
 - місце і час прийняття постанови;
 - прізвище, ім'я, по батькові, посаду особи, яка прийняла постанову;
- 2) мотивувальної частини, яка повинна містити відомості про:
 - зміст обставин, які є підставами для прийняття постанови;
 - мотиви прийняття постанови, їх обґрунтування та посилення на положення цього Кодексу;

3) резолютивної частини, яка повинна містити відомості про:

- зміст прийнятого процесуального рішення;
- місце та час (строки) його виконання;
- особу, якій належить виконати постанову;
- можливість та порядок оскарження постанови.

Постанова слідчого, прокурора виготовляється на офіційному бланку та підписується службовою особою, яка прийняла відповідне процесуальне рішення.

Цивільний позов (ст. 23 Закону; ч. 3 ст. 128 КПК; ст. 29 ГПК, ст. 56 ч. 3 ЦПК, ст. 53 КАС України) в інтересах держави пред'являється прокурором. Цивільний позов може бути поданий прокурором у випадках, встановлених законом.

Письмові вказівки прокурора (ч. 2 п. 4 ст. 36 КПК) – це письмовий документ, у якому прокурор визначає для слідчого обов'язкові для виконання ним у кримінальній справі слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії та інші процесуальні й організаційні дії. Невиконання законних вказівок прокурора, наданих у встановленому порядку, тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Прокурор дає вказівки:

- про розслідування злочинів;
- про кваліфікацію злочину;
- про проведення окремих слідчих дій;
- про вжиття заходів зі забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної злочином;
- про розшук осіб, що скоїли злочин.

Письмове доручення прокурора (ч. 2 п. 4 ст. 36 КПК) – це письмовий документ у формі постанови, яким прокурор зобов'язує слідчого, орган досудового розслідування, оперативні підрозділи провести у встановлений прокурором строк слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, інші процесуальні дії.

Обвинувальний акт – це процесуальне рішення, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування.

Погодження прокурора – це письмовий реквізит прокурора на клопотанні слідчого щодо проведення останнім певних процесуальних дій. Всі клопотання слідчого до слідчо-

го судді про проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій повинні бути в обов'язковому порядку погоджені з прокурором.

Слідчий подає прокурору на погодження клопотання про: застосування, зміну або скасування заходу забезпечення кримінального провадження; проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій; застосування примусових заходів медичного характеру; застосування примусових заходів виховного характеру; звільнення особи від кримінальної відповідальності.

КПК України не визначає, в якій формі має здійснюватись відмова прокурора у погодженні. В п.10.2 Наказу ГПУ від 19.02.2012 року «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» зазначено, що у разі відмови в погодженні клопотань про проведення негласних слідчих (розшукових) дій прокурори повинні виносити постанову з викладенням мотивів такого рішення.

Вважаємо, що у всіх випадках відмови прокурора від погодження клопотання він має виносити мотивовану постанову, в якій обов'язково вказувати підстави відмови у погодженні клопотання слідчого. Це є логічно обґрунтованим з огляду на те, що КПК України у ч. 3 ст.40 КПК України передбачає для слідчого можливість у випадках відмови прокурора у погодженні клопотання звернутись до керівника органу досудового розслідування, який після вивчення клопотання за потреби ініціює розгляд питань, порушених у ньому, перед прокурором вищого рівня, котрий протягом трьох днів погоджує клопотання або відмовляє у його погодженні. Тож наявність мотивованої постанови прокурора є належним підтвердженням відмови. Оскаржити постанову про відмову у погодженні клопотання простіше і правильніше, ніж оскаржувати просто відсутність погодження на клопотанні.

Фактично законодавець не регулює час, протягом якого прокурор повинен погоджувати клопотання слідчого або відмовляти у його погодженні. Вважаємо, що прокурор мусить зробити це якнайшвидше з дотриманням розумних строків. Затягування з прийняттям рішення може призвести до знищення важливих доказів, переховування підозрюваного, що без сумніву негативно позначиться на ході досудового розслідування.

Затвердження прокурора – це посвідчення прокурором підсумкових актів досудового розслідування, у якому він здійснював процесуальне керівництво. Затвердження прокурора – це вирішальна форма процесуального керівництва. Виявивши при перевірці підсумкових актів досудового розслідування порушення закону, прокурор відмовляє у затвердженні обвинувального акта, клопотань про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру. Відмова прокурора в затвердженні обвинувального акта, вищезазначених клопотань свідчить про те, що прокурор не бачить достатніх підстав для направлення кримінального провадження в суд, не готовий на основі наявних матеріалів сформулювати таку процесуальну позицію, яка згодом перетвориться в державне обвинувачення.

Прокурор повинен відмовляти у затвердженні обвинувального акта у всіх випадках, коли залишились недослідженими або не повністю встановленими істотні обставини, і це виключає можливість розгляду справи судом.

Санкція прокурора – це письмовий реквізит прокурора на постанові відповідної особи щодо підтвердження прокурором правильності її дій.

Прокурор має право санкціонувати:

- тримання ув'язнених в одиночних камерах місць попереднього ув'язнення, наприклад: буйні і хворі, спільне перебування з якими для інших затриманих і осіб, які тримаються під вартою, є небезпечним і тяжким; з метою збереження даних досудового слідства або дізнання; для забезпечення більш суворої ізоляції, а також за відсутності в спеціально відведених місцях для тимчасового тримання (ізоляторах тимчасового тримання) затриманих і осіб, які тримаються під вартою, з якими можна було б розмістити затриманих і осіб, які тримаються під вартою, з дотриманням ізоляції (п. 1.9. Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів ст.);
- передачу в дохід держави грошей, цінних речей, одержаних шляхом обману під час перебування в місцях попереднього ув'язнення або джерело одержання яких не встановлено (п. 6.4. Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів);
- поміщення в карцер осіб, які злісно порушують вимоги режиму, зокрема не дотримуються встановлених правил

внутрішнього розпорядку, не виконують вимоги адміністрації ІТТ, принижують гідність працівників міліції, протидіють виконанню ними своїх обов'язків, завдають шкоди інвентарю, обладнанню та іншому майну спецстанови (п. 5.3.3. Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ України № 638 від 2 грудня 2008 р.).

Рапорт прокурора – процесуальний документ, який складається за результатами опитування, проведеного у режимі відео- або телефонної конференції, у якому він зазначає дату та час опитування, дані про особу опитуваного, ідентифікаційні ознаки засобу зв'язку, що використовувався опитуваним, а також обставини, які були ним повідомлені.

Контрольні запитання

1. Що таке правові засоби прокурорської діяльності?
2. Назвіть систему засобів прокурорської діяльності.
3. За якими критеріями (рубриками) можна класифікувати правові засоби прокурорської діяльності?
4. Як поділяються засоби прокурорської діяльності за суб'єктом їх застосування?
5. Як поділяються засоби прокурорської діяльності за рівнем їх імперативності?
6. Який порядок отримання прокурором інформації, що містить банківську таємницю?
7. Які реквізити повинен містити письмовий запит прокурора?
8. У яких випадках прокурор складає протокол?
9. Назвіть основні дії, виконувані прокурором у сфері кримінального судочинства.
10. Назвіть основні дії, виконувані прокурором у сфері цивільного судочинства.
11. Назвіть основні дії, виконувані прокурором у сфері господарського судочинства.
12. Назвіть основні дії, виконувані прокурором у сфері адміністративного судочинства.
13. Яким вимогам мають відповідати акти прокурора?
14. У яких випадках прокурор вносить протест?

15. У яких випадках прокурор здійснює погодження процесуальних документів?
16. У яких випадках прокурор здійснює затвердження процесуальних документів?
17. У яких випадках прокурор надає санкцію на проведення процесуальних дій?
18. Розмежуйте письмові доручення та вказівки прокурора.
19. У яких випадках прокурор складає рапорт як процесуальний документ?
20. У яких випадках і який прокурор має право скласти подання?

Рекомендована література

1. Драган О. Повноваження прокурорів у провадженні по справах про адміністративні правопорушення. *Вісник прокуратури*. 2011. № 4. С. 20–27.
2. Крилова І. І. Поняття та правовий статус актів прокурорського реагування. URL. *Вісник Академії адвокатури України*. 2007. Число 1. С. 141–151.
3. Крилова І. І. Акти прокурорського реагування: правовий статус та реалізація: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.10 / Акад. адвокатури України. К., 2010. 20 с.
4. Ніндіпова В. І., Чубко Т. П. Акти прокурорського реагування на виявлені порушення законодавства у сфері охорони здоров'я: сучасний стан та перспективи. *Європейські перспективи*. 2014. № 5. С. 5–13.
5. Нор В., Луцик В. Правові засоби прокурорської діяльності згідно з новим Законом України «Про прокуратуру». *Право України*. 2015. № 6. С. 60–70.
6. Полянський Ю. Є., Долежан В. В. Акти прокуратури: підготовка і внесення: навч. посіб. Одеса: Юрид. л-ра, 2003. 248 с.
7. Юрчишин В. М. Процесуальні повноваження прокурора у підготовці та оформленні обвинувального акта. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2014. Вип. 2. С. 237–252.

Зміст

Вступ.....	9
------------	---

Тема 1

ПОНЯТТЯ, ЗАВДАННЯ, ПРЕДМЕТ І СИСТЕМА ПРОКУРОРСЬКОГО ПРАВА	11
1.1. Історія розвитку прокуратури в Україні.....	11
1.2. Прокурорська діяльність як самостійна галузь державної діяльності.....	36
1.3. Прокурорське право України як окрема галузь права.....	41
1.4. Роль і місце прокуратури в системі державних органів України.....	43
1.5. Понятійний апарат прокурорського права.....	45
1.6. Правові основи організації та діяльності прокуратури.....	49
1.7. Міжнародні стандарти діяльності органів прокуратури.....	52

Тема 2

ФУНКЦІЇ ТА ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ І ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ	58
2.1. Поняття і система функцій та основних напрямів діяльності прокуратури.....	58
2.2. Загальна характеристика зовнішніх функцій прокуратури.....	67
2.3. Підтримання державного обвинувачення в суді.....	68
2.4. Представництво інтересів держави в суді у випадках, визначених законом.....	70
2.5. Нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.....	71
2.6. Координація діяльності правоохоронних органів з питань протидії злочинності та корупції.....	72
2.7. Досудове розслідування кримінальних правопорушень.....	74
2.8. Загальна характеристика внутрішніх функцій прокуратури.....	76
2.9. Поняття і система принципів організації та діяльності органів прокуратури України.....	82
2.10. Особливості окремих принципів організації та діяльності органів прокуратури.....	86

Тема 3

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОКУРОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	112
3.1. Поняття правових засобів прокурорської діяльності. Їх система і класифікація.....	112
3.2. Характеристика окремих правових засобів прокурорської діяльності.....	115
3.3. Форма правових засобів прокурорської діяльності. Дії та акти прокурорської діяльності.....	124

Тема 4

СИСТЕМА ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЇЇ РОБОТИ.....	131
4.1. Система прокуратури України.....	131
4.2. Структура Генеральної прокуратури України.....	144
4.3. Підрозділи внутрішньої безпеки в органах прокуратури: поняття, завдання, компетенція.....	154
4.4. Організація і планування роботи в органах прокуратури.....	166
4.5. Контроль за організацією та плануванням роботи в органах прокуратури й аналіз її виконання.....	174
4.6. Система первинного обліку роботи і статистики в прокуратурі, її складові.....	177
4.7. Статистична звітність в органах прокуратури: види, форми, строки складання і подання.....	178
4.8. Порядок розгляду звернень та особистого прийому в органах прокуратури України.....	182
4.9. Діловодство та документообіг у прокуратурі: поняття, сутність, правове регулювання.....	197
4.10. Законодавчо-систематизаційна робота в органах прокуратури.....	202

Тема 5

КАДРИ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ. МАТЕРІАЛЬНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІВНИКІВ ПРОКУРАТУРИ	206
5.1. Кадрове забезпечення органів прокуратури.....	206
5.2. Вимоги до кандидатів на посаду прокурора.....	209
5.3. Порядок добору кандидатів та їх призначення на посаду прокурора місцевої прокуратури.....	211

5.4. Порядок призначення прокурорів на адміністративні посади та звільнення з них.....	215
5.5. Етика прокурорської діяльності.....	221
5.6. Дисциплінарна відповідальність прокурора: система, порядок застосування.....	227
5.7. Звільнення прокурора з посади, припинення, зупинення його повноважень на посаді.....	237
5.8. Матеріально-побутове забезпечення працівників прокуратури.....	242
5.9. Заходи соціального захисту працівників прокуратури.....	245

Тема 6

ПРОКУРОРСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ТА ОРГАНИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОКУРАТУРИ.....	252
6.1. Поняття прокурорського самоврядування.....	252
6.2. Поняття та система органів, що забезпечують діяльність прокуратури.....	258
6.2.1. Правовий статус ради прокурорів.....	258
6.2.2. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів.....	267
6.2.3. Всеукраїнська конференція прокурорів.....	295

Тема 7

НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ОРГАНАМИ ПРАВОПОРЯДКУ, ЯКІ ПРОВАДЯТЬ НЕГЛАСНУ ДІЯЛЬНІСТЬ.....	314
7.1. Галузева належність і об'єкти прокурорського нагляду за негласною діяльністю органів правопорядку.....	314
7.2. Предмет і завдання прокурорського нагляду за негласною діяльністю органів правопорядку.....	323
7.3. Суб'єкти нагляду за негласною діяльністю органів правопорядку.....	326
7.4. Повноваження прокурора щодо здійснення нагляду за негласною діяльністю органів правопорядку.....	328
7.5. Методика прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які провадять оперативно-розшукову діяльність.....	331
7.5.1. Нагляд за законністю заведення оперативно-розшукових справ.....	333
7.5.2. Нагляд за законністю проведення оперативно-розшукових заходів.....	337

7.5.3. Нагляд за законністю продовження строків ведення, зупинення, поновлення та закриття оперативно-розшукових справ, використання матеріалів оперативно-розшукової діяльності, зокрема для початку досудового розслідування.....	343
---	-----

Тема 8

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО ДОСУДОВИМ РОЗСЛІДУВАННЯМ ЯК ФУНКЦІЯ ПРОКУРАТУРИ.....	353
8.1. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням: поняття, зміст та завдання.....	353
8.2. Повноваження прокурора у процесі здійснення процесуального керівництва.....	363
8.3. Діяльність прокурора на початковому етапі розслідування.....	387
8.4. Процесуальне керівництво в ході проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.....	396
8.5. Процесуальне керівництво в ході застосування органами досудового розслідування заходів забезпечення кримінального провадження.....	398
8.6. Процесуальне керівництво на завершальному етапі досудового розслідування.....	403

Тема 9

ПІДТРИМАННЯ ПРОКУРОРОМ ПУБЛІЧНОГО ОБВИНУВАННЯ У СУДІ.....	419
9.1. Поняття підтримання публічного обвинувачення в суді як виду діяльності прокурора. Форми реалізації обвинувачення.....	419
9.2. Організація роботи прокуратури з підтримання публічного обвинувачення в суді.....	428
9.3. Підготовка прокурора до участі в судовому розгляді.....	433
9.4. Участь прокурора у контрольних стадіях кримінального провадження.....	442

Тема 10

ПРЕДСТАВНИЦТВО ПРОКУРАТУРОЮ ІНТЕРЕСІВ ДЕРЖАВИ В СУДІ У ВИКЛЮЧНИХ ВИПАДКАХ.....	460
10.1. Поняття представництва прокуратурою інтересів держави в суді у виключних випадках.....	460

10.2. Приводи, підстави і форми представництва.....	474
10.3. Зміст представництва прокуратурою інтересів держави у розгляді судами цивільних справ.....	482
10.4. Зміст представництва прокуратурою інтересів держави у розгляді судами господарських справ.....	489
10.5. Зміст представництва прокуратурою інтересів держави у розгляді судами адміністративних справ.....	500

Тема 11

НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ ПРИ ВИКОНАННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ, А ТАКОЖ У РАЗІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНШИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБМЕЖЕННЯМ ОСОБИСТОЇ СВОБОДИ ГРОМАДЯН.....	511
11.1. Суть і завдання прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.....	512
11.2. Предмет та об'єкти прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також у разі застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.....	515
11.3. Методика прокурорського нагляду за додержанням законів у місцях позбавлення волі та обмеження волі.....	519
11.4. Методика прокурорського нагляду за законністю виконання покарань, не пов'язаних із позбавленням волі.....	526
11.5. Методика прокурорського нагляду за законністю перебування осіб у місцях, де виконуються заходи примусового характеру, які призначаються судом.....	529
11.6. Методика прокурорського нагляду за законністю перебування осіб у місцях тримання затриманих, попереднього ув'язнення, в інших установах, що виконують заходи примусового характеру.....	531
11.7. Методика прокурорського нагляду за законністю звільнення та умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.....	545
11.8. Повноваження прокурора під час нагляду за додержанням законів у ході виконання судових рішень у кримінальних справах, а також у процесі застосування інших заходів примусового характеру.....	546

Тема 12

КООРДИНАЦІЯ ПРОКУРАТУРОЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА КОРУПЦІЇ.....	551
12.1. Сутність, завдання і значення функції координації прокуратурою діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції.....	551
12.2. Правові та організаційні форми координації прокуратурою діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції.....	559
12.3. Напрями координації прокуратурою діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності та корупції.....	565
12.4. Принципи координаційної діяльності прокуратури України.....	569
12.5. Порядок здійснення прокуратурою координаційної діяльності у сфері протидії злочинності та корупції.....	572

Тема 13

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ПРОКУРАТУРИ В ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ.....	580
13.1. Поняття міжнародного співробітництва і правової допомоги у роботі органів прокуратури України.....	580
13.2. Основні напрями та форми міжнародного співробітництва і правової допомоги у роботі органів прокуратури України.....	587
13.3. Організація і здійснення діяльності органів прокуратури України в галузі міжнародного співробітництва і правової допомоги з питань кримінального судочинства.....	624

Львівський державний університет внутрішніх справ

Прокурорське право

Навчальний посібник

Львів
2019

УДК 347.963(477)(042.4)

П78

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Львівського державного
університету внутрішніх справ
(протокол від 26 грудня 2018 року № 5)

Р е ц е н з е н т и:

Нор В. Т., доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України;
Ковалів М. В., кандидат юридичних наук, професор.

П78 Прокурорське право: навч. посібник / Г. Д. Борейко,
О. М. Броневицька, Ю. О. Лісіцина, В. В. Луцик, В. В. Навроцька,
І. Р. Серкевич, Б. М. Телефанко; за заг. ред. В. В. Луцика. Львів:
ЛьвДУВС, 2019. 640 с.

Висвітлено основні наукові положення, поняття та проблемні питання діяльності органів прокуратури в Україні. Охарактеризовано історичні етапи розвитку прокуратури на українських землях, принципи діяльності органів прокуратури та правові засоби прокурорської діяльності. Розкрито систему прокуратури України, зокрема структуру та завдання Генеральної прокуратури, територіальних і спеціалізованих прокуратур. Вичерпно проаналізовано основні функції прокуратури, як-от: підтримання публічного обвинувачення в суді; представництво інтересів держави у випадках, визначених законом; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.

Для курсантів, студентів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів та викладачів вишів і факультетів юридичного спрямування всіх форм навчання, а також для працівників судових і правоохоронних органів.

The textbook highlights the main scientific provisions, notion and problematic issues of prosecution bodies' activity in Ukraine. Historical periods of prosecution development in Ukrainian lands, principles of prosecution bodies' activities and legal remedies of prosecution activity are characterized. The textbook also describes the system of prosecution bodies of Ukraine, including the structure and tasks of the Prosecution General of Ukraine, territorial and specialized prosecutions. In the textbook the main function of prosecution are exhaustingly analyzed, including the following functions: public prosecution in court, presentation of state's interests in court in cases envisaged by law, supervision over the observance of laws while execution courts decisions in criminal cases and application of other coercive measures, connected with restriction of citizens' personal liberty.

УДК 347.963(477)(042.4)

© Борейко Г. Д., Броневицька О. М.,
Лісіцина Ю. О., Луцик В. В., Навроцька В. В.,
Серкевич І. Р., Телефанко Б. М., 2019

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2019

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Борейко Галина Дмитрівна,
кандидат юридичних наук (теми 4, 12);
Броневицька Оксана Михайлівна,
кандидат юридичних наук, доцент (тема 13);
Лісіцина Юлія Олександрівна,
кандидат юридичних наук (теми 4, 5);
Луцик Василь Васильович,
кандидат юридичних наук, доцент (теми 1, 3, 7, 8);
Навроцька Віра Вячеславівна,
кандидат юридичних наук, доцент (теми 9, 10);
Серкевич Ірина Ростиславівна,
кандидат юридичних наук (теми 2, 6);
Телефанко Богдан Миколайович,
кандидат юридичних наук, доцент (тема 11)

Прокурорське право

Навчальний посібник

Редагування *Оксана Шмиговська*
Макетування *Галина Шушняк*
Друк *Іван Хоминець*

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 37,20.
Тираж 100 прим. Зам № 180-18.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.